

Dopisi morajo biti frankirani, podpisani in opremljeni s štampiljko dotič. organizacije

Časopis prejema le člani strok. organizacij, ki so priključene Strok. komisiji za Slovenijo in sicer brezplačno

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS

V organizaciji je mož,
kolikor moči — toliko pravice

— Izhaja 25 v mesecu. —

Uredništvo in uprava:
Ljubljana, poštni predal 290

Čekovni račun št. 13.562

Telefon interurban št. 3478

Rokopisi se ne vračajo,

Leto XXVI

V Ljubljani, dne 25. junija 1939

Štev. 6

Učimo se tudi iz zgodovine

Delavsko gibanje socialističnih smeri, zlasti pa obstoječe strokovne organizacije delavcev in nameščencev so v zadnjem času ponovno od gotove skupine ljudi stalno napadane. Mi smo bili napadov, preganjanj itd. že od nekdanjih vajeni, ker nova miselnost o socialni enakopravnosti ali vsaj zaščiti, gotovim krogom nikdar ni bila všeč. Preganjanja so vršili zlasti reakcionarni delodajalci. Danes je razlika menda v tem, da jo vršijo njihovi hlapci.

Če pogledamo v zgodovino delavskega gibanja vidimo, da se ista pravzaprav ponavlja. Delavstvo je za svobodo združevanja in govora doprineslo ogromne žrtve. V bivši Avstriji je bil sprejet zakon o svobodi društev in zborovanj že l. 1867 15. novembra. Kakor gobe po dežju so se na mah pojavile na vseh straneh različne delavske organizacije. Ko pa se je videlo, da zmaguje med delavstvom »Lassalova« smer in da se delavske organizacije naglo razvijajo, je udarila na te organizacije oblast z brutalno silo. Leta 1869. je demonstriralo na Dunaju v sprevedu 15 tisoč delavcev za koalicijsko svobodo in za odpravo zakonov, po katerih so bile stavke pod kaznijo prepovedane. Posebna deputacija je izročila takratnemu ministrskemu predsedniku Taafeuju spomenico, ki utemeljuje potrebo koalicijske svobode. Spomenica se je končala z besedami: »Ako državni zbor ne bi vpošteval teh zahtev, bo ljudstvo prišlo še enkrat, ampak v večjih množicah, da pokaže svojo voljo.«

Vlada pa je smatrala to že za nevarno grožnjo in uvedla proti vsem, ki so to spomenico podpisali preiskavo in obtožbo radi veleizdaje. Obtoženci so bili obsojeni na visoke kazni: Voditelj spreveda Most, Scheu in Papst na 5 let, člani deputacije pa po 10 mesecev ječe.

Vlada je takoj nato razpustila 26 strokovnih organizacij. Vkljub temu pa je parlament priznal upravičenost zahtev po koalicijski svobodi in l. 1869. razveljavil tiste odstavke zakona in obrtnega reda, po katerih je bila stavka kaznjivo dejanje. Prepovedalo pa se je nastopati proti stavkolomcem s silo.

Tako so se organizacije sicer pod težkimi okolnostmi mogle zopet razvi-

jati. Kmalu pa je vlada zopet začela preganjanje delavsko gibanje. V Nemčiji je bil sprejet poseben zakon proti socialistom. Večji del delavstva je skušal odgovoriti na represalije vlade z radikalnimi protiudarci. Ta struja se je imenovala radikalna. Manjšina pa je mislila, da je delavstvo za energično in radikalno borbo preslabo in so svetovali zmernejšo in previdnejšo taktiko.

Pod vplivom brutalnega postopanja vlade in anarhistične propagande so se začele teroristične akcije. Delavstvo je začelo z atentati, ki so se množili. Leta 1884. je bil proglašen na Dunaju radi tega preki sod. Prepovedano je bilo vse delavsko, zlasti pa radikalno časopisje.

V novembru 1884. je bilo obsojenih samo na Dunaju 18 obtožencev na 105 let ječe. Voditelj radikalcev Jožef Penkret je ušel v inozemstvo. Enako se je preganjalo delavstvo v Pragi, Gradcu in po drugih mestih. Pri preganjanju se ni delalo razlik med zmernimi in radikali.

Leta 1888. je bil kongres v Hainfeldu, ki je upostavil enotnost delavskega gibanja v Avstriji. K temu je mnogo pripomogel Viktor Adler, ki je l. 1886. začel izdajati časopis »Gleichheit«.

Od tega časa dalje, izmodreno po 20 letnih izkušnjah, je stopilo delavsko gibanje v Avstriji v svojo moško dobo.

Že pred letom 1867. so imele vse

stroke svoje strokovne organizacije. Ker pa ni bilo prave družstvene svobode, so se zbirale te sile kakor podzemске reke, ki so z novim društvenim zakonom pridvale na plan.

Z letom 1890. se začelja nova doba za organizacije. Ustanovljena je bila internacionala, ukinjeni so bili razni protisocialistični zakoni. Kakor bi mislil, da je bilo v dobi od 1890 do 1914 lahko delati, bi se seveda motil. Bilo je mnogo trdega dela, bojov in žrtev. V bojih pa so se organizacije polagoma uveljavljale.

Preobširno bi bilo opisovati delavske boje v tej dobi. Storili bomo to ob drugi priliki. Tudi bojov in razvoja strokovnih organizacij v povojni dobi ne bomo opisovali. Ugotoviti moramo le eno: Svobodno delavsko gibanje pri nas in v svetu je ustvarilo velik napredek za narode na gospodarskem in kulturnem polju.

Plemenito, splošno koristno delo, ki ga vrše svobodne strokovne organizacije, je danes vpričo junaških žrtev neustrašenih in neuklonljivih borcev naših prednikov splošno priznano in ovenčano z neminljivimi uspehi.

Vse socialne ustanove od Mednarodnega urada dela, do socialnih zavarovanj vseh vrst, Delavskih zbornic itd., so vidni uspehi in rezultati dela svobodnih strokovnih organizacij.

Kdor bi to delo oviral, ga bo veletok borbe po svobodi, enakopravnosti in boljše urejenemu življenju zmlal pod svojimi kolesi.

Učimo se tudi iz zgodovine, borimo se in zmaga bo neizogibna!

Kje stoje danes češki delavci?

Praški nemški dnevnik »Der neue Tag« in češki dnevnik »Narodni prace« (nekdanj glavni organ socialno - demokratične stranke »Pravo ludu«) so objavili te dni odgovor Antona Hampla, bivšega predsednika češkoslovaške socialnodemokratske stranke na vprašanje: Kje stoje danes češki delavci?

To vprašanje je bilo postavljeno Antonu Hamplu od strani oficelnega predstavnika nemške časopisne agencije. Anton Hampl je odgovoril:

— Dovolite, da se dotaknem, odgovarjajoč na to vprašanje najprej dogodkov v marcu (ob nemški zasedbi). Te-

daj so neki inozemski listi grajali, da se češki narod prevratu od 15. marca ni uprl. Vendar bojazljivosti ni mesta v značaju češkega naroda. Nešteto dokazov je, da so bili Čehi v borbi vedno odločni in hrabri borci.

— Mir, s katerim so bili sprejeti dogodki od 15. marca, nad katerim so se v inozemstvu čudili, izhaja iz smisla za dejstva, s katerim so se češki delavci vedno odlikovali. Kakor so bili v septembru odločni braniti domovino do poslednje kaplje krvi, tako so prišli sedaj do prepričanja, da bi bil vsak odpor le brezkoristna žrtev, ki bi pogubi-

la domovini sinove, ki so ji potrebni. Zato so ostali molče pri svojih strojih v delavnici in na polju. Še globlje so se posvetili svojemu delu.

Ljubezen do domovine in do dela sta dva pojma, katera češki narod izjednačuje enega z drugim. Vsak na svoje mesto, k svojemu delu. Teh burnih dni se je ljudstvo zopet spomnilo tega primera.

Nismo ne narod bogatega plemstva, ne narod multimilionarjev. Vse naše narodno bogastvo izvira iz dela malih ljudi. Kolikor smo mogli smo se trudili, da dvignemo življenjski nivo delovnega ljudstva, tega temelja naroda. Na žalost pri tem nismo našli vedno odziva pri onih, ki imajo gospodarsko moč.

Sedaj je politično usmerjanje našega naroda važen problem.

Imeti je treba čvrsto roko proti destruktivnim elementom iz bilo kojih vrst in postopati je treba oprezno in psihološko pravilno pri novem formiranju našega javnega življenja.

Učvrstiti je treba disciplino z idejo edinstva. To je način, da navdahujemo vse naše institucije in forme javnega

življenja s pozitivnim razpoloženjem. Pridobivati z dokazovanjem. Poslednjih mesecev smo doživeli toliko revolucionarnih dogodkov, da izaziva prilagojevanje novim razmeram res veliko tesnobo v duši češkega človeka. Češki človek ni naklonjen anarhiji, ali istočasno goji oster odpor proti vsaki pretirani disciplini. Sedaj gre zato, da se izvaja napredek, dosežen z odklanjanjem politične razcepljenosti, s takimi metodami izvaja, ki bodo imele odjeka v srcih čeških ljudi in zadovoljile njihovo težnjo za resnico, ki je bila obenem življenjska deviza naših največjih ljudi. — —

Ta modri odgovor češkega državnika je treba pazljivo prečitati. Vsaka misel tega odgovora je programatična celina, čeprav je izražena iz razumljivih razlogov v izrazito diplomatski obliki. To je formula za sedanje življenje Čehov.

Mi primerjamo s to formulo obrazce, ki jih osvajajo na Slovaškem in drugje in se vprašujemo: Katere formule so za težke čase prave?

Volitve obratnih zaupnikov

V kratkem bomo volili ponovno delavske zaupnike. Letos je to že v tretjič. V okrožnicah čitamo, da so bili letos v januarju in maju tako težki časi, da mora razumeti vsak, kdor ima količkaj ljubezni do naše zemlje, da je bilo treba volitve delavskih zaupnikov preložiti. Nam te ljubezni ne manjka. Le naš razum ne more doumeti, zakaj bi naj volili radi sedanjih težkih časov delavske zaupnike celo leto, mesto da bi volilni postopek čim bolj skrajšali, da bi skušali s pomočjo delavskih zaupnikov delavske pravice braniti, v vseh slojih naše ogrožene domovine pa ojačati čut za solidarnost med vsemi. Po naši skromni pameti je treba volitve venomer samo zato prelagati, da bi se izvolili na koncu koncev taki zaupniki, ki uživajo zaupanje.

Mi pa mislimo in bomo to dokazali, da more biti delavski zaupnik le tisti, ki mu delavci zaupamo. Zato bodo izvoljeni v vseh obratih le zaupniki, ki jih

predlagajo svobodne strokovne organizacije. Delavstvo je v polovici obratov, kjer so se izvršile volitve že v prvi polovici meseca maja, z ogromno večino zaupanje listam svobodnih strokovnih organizacij že izreklo. Te volitve so bile pri nas razveljavljene. Pripominjamo, da so se izvršile te volitve povsem zakonito in da v Zagrebu niso bile razveljavljene. Če pa se že želi, da se še enkrat pokaže delavska volja, se bo to zgodilo.

Kjer koli je to mogoče in koristno naj kandidirajo topot že izvoljeni zaupniki na eni skupni listi ker se je medsebojno razmerje moči že izmerilo. Tu naj bodo volitve le ponovna manifestacija skupne delavske volje.

To neprestano podaljševanje volilnega postopka pa porabimo zato, da pripomoremo z združenimi močmi, da se bodo volili delavski zaupniki tudi v obratih, kjer jih dosedaj še ni bilo.

Tako bodo rodile zlohotne namere koristne rezultate. Zato: vsi in vsakdo na svoja mesta!

K 25 zasedanju Mednarodne konference dela

Dne 8. junija je započela zasedati v Ženevi 25-ta konferenca Mednarodnega urada za delo.

Na dnevnem redu te konference so ta-le vprašanja:

1. Vprašanje splošnega skrajšanja delovnega časa v industriji, trgovinah in pisarnah.

2. Ureditev delovnega časa za vozniške suhozemnih vozil (šoferjev in slično).

3. Znižanje delovnega časa v rudnikih.

Ko čitamo ta program, se nam zdí

vse kot spomin na boljše čase, ki so bili.

Na starih razvalinah rimske cerkve v Splitu, ki so jo porušili v času preseljevanja narodov barbari, čitamo presrešljiv napis: Kristus, glej, kaj se godi s Tvojo sveto rimsko državo!

Po smislu podoben napis bi lahko stal danes na ponosni palači ob ženevskem jezeru, ki naj bi bila svetišče socialne pravice, kamor naj bi romali vsi narodi sveta.

Danes je zavržena tako misel mednarodne solidarnosti, kakor misel socialne pravice. Vse izgleda, da gremo novemu barbarstvu nasproti. Dnevni red ženevske konference trenutno ni aktualen. Pride pa čas, ko bodo dobila ženevska prizadevanja zopet svoj nekdanji pomen, ker so izraz večnega stremljenja ljudskih množic po človečanstvu in pravici.

Jugoslovansko delavstvo zastopa na tem zasedanju gospod minister za socialno politiko.

Lepo so govorili

Govorili so Roosevelt, Hitler, Chamberlain, Daladier, Mussolini, Beck, papež, razni drugi ministri, državniki, vojskovodje, generali in drugi. Vsi so govorili in lepo so povedali, vsaj za nekatere, če že ne za vse. A žalostno pri vsem tem je, da položaja niso v ničemer spremenili. Slej ko prej živi ljudstvo v razburjenju, v večnem strahu, kdaj bo pognano na krvave poljane, iz svojih domov in v še večjo bedo nego je danes.

Vse države so do zob oborožene; za vzdrževanje miru, pravijo. Za vzdrževanje tega »miru« so izdali že težke milijarde in vedno težje izdajajo, dokler nekega dne ne bodo mogli naprej in tedaj se bo zgodilo, kar se spričo tolikšne človeške zablode more zgoditi...

V zgodovini človeštva ni bilo še nikoli toliko hinavščine, zavažanja, laži in krivic. Med posamezniki in narodi je nastalo nezaupanje in sovraštvo. Moralna kriza je objela vse človeštvo. Strupene megle vstajajo iz tega moralnega močvirja. Strup prihaja človeku v kri in meso in grozi mu poguba. Človek je skoroda pozabil, da je v bistvu vendarle dober, da bi se mu izplačalo napeti vse sile, da se osvobodi duševne more, ki ga tlačí.

Človek bi ne bil tak, če bi se vsi in z vsemi sredstvi ne trudili, da ga pokvarijo. Laž je zagospodovala vsepovsod; srečavamo jo v temnih labirintih mednarodne politike, na cesti in povsod v medsebojnem občevanju. A najhuje je to, da izgublamo sposobnost ločiti resnico od laži med dobrim in slabim. S sistematičnim prizadevanjem potom radia, časopisja, govorov in šušljanjem se je posrečilo doseči lepe uspehe v prid laži in zablod. Koliko pisa-

teljev, pesnikov in drugih poštenih ljudi, vzdihuje v svojih spisih in verzih ter zlivajo strahotne vizije na papir, v opomin, a se izgublajo besede iz srca v trušču zaslepljene mase.

A prišel bo čas spoznanja, čimdelj se bo zavlekel, tem silneje bo udaril krivici v obraz. O tem niti najmanj ne dvomimo.

Prisluhnuti je treba utripom človeških src, skritim željam, ki jih ne upajo vsi glasno vsem povedati, ker se bojijo in mislijo, da je človek človeku sovražen. In prav mislijo... Tako so jih pač vzgojili.

Četudi so torej razni državniki lepo govorili, položaja s tem niso v ničemer spremenili. In »varnost«, ki sta jo Anglija in Francija oskrbeli Abesiniji, Španiji in Češkoslovaški, tudi ne more nobenega naroda navdušiti.

Kako se bodo razmere na političnem nebu zasukale, ne moremo prerokovati. Vemo samo, da tako ne more iti dalje in da morajo narodi najti neke skupne poti in medsebojnega sporazuma. Če je tudi prvi korak na to pot in k temu sporazumu, vsaj slovanskih narodov, napravljen od strani Rusije, materi slovanskih narodov, tedaj smo mi tega zelo veseli.

Delavska pravna pomoč

Kdor pozna zakon, ta tudi ve, kolike in kakšne pravice mu gredo po zakonu.

Za nikogar pa to danes ni tako važno, kot ravno za delavca. Ko se je pred dobrimi 100 leti začela razvijati moderna industrija, je bil tedaj delavec malodane brezpraven in izročen izkoriščanju podjetnika na milost in nemilost. Takrat so v Angliji n. pr. delali po 16, celo do 20 ur na dan brez odmora in to celo otroci pod 10. letom, da o odraslih delavcih in delavkah niti ne govorimo, o kakem zavarovanju ali zdravniški pomoči delavstvu ni bilo govora itd. Ravno ta obupni položaj in pa spoznanje, da mu nihče drugi ne bo pomagal, če si samo ne bo, sta prisilila delavstvo, da se je pričelo organizirati, se postavljati izkoriščanju v bran in se boriti za boljše, znosnejše življenje. Zgodovina delavskega gibanja zadnjih 100 let je nepretrgan boj delavstva za svoje pravice in vse pravice, ki jih delavec danes ima so plod nešteti bojov pa tudi žrtev delavstva po vsem svetu. In ni socialne pridobitve, ki jo ima danes delavec, ki si je ne bi bil priboril. Eden največjih uspehov, ki jih je priboril v tem boju, pa je ta, da je morala celo država nekatere najnujnejše zahteve delavstva sprejeti in jih z zakonom zaščititi. Pri nas, kakor tudi po vsem svetu, se je pričela razvijati moderna socialna zakonodaja, države so z zakoni pričele

urejevati višino mezd, dolžino delovnega časa, pravice delavstva do zavarovanja, pokojnine, odpravnine itd. Zato pa je danes tudi tako zelo važno, da vsak delavec te socialne pridobitve in pa zakone, ki jih določajo, tudi pozna.

Kolikor bi bilo to sicer potrebno in poučno za vsakega delavca in delavko, vendar to v praksi ni mogoče, posebno danes ne, ko je zakonov ogromno in ima povprečen delavec premalo časa zato.

Uredništvo in uprava »Delavca« in »Ljudskega glasa« sta se zato odločila, da s pomočjo nekaj juristov organizirata v okviru teh listov — **brezplačno delavsko pravno pomoč**.

Vsak delavec ali delavka, ki bi potreboval kakšnega pravnega nasveta, tako v civilnih in kazenskih zadevah, kakor tudi glede OUZD, bratovskih skladnic, zavarovanja in podobno, lahko pride v prostore Strokovne komisije, soba kovinarjev v I. nadstropju v Delavski zbornici v Ljubljani in sicer vsak torek in petek od 18. do pol 20. ure od 25. junija 1939 dalje. Kdor pa ne more priti v Ljubljano, pa lahko poprašna pismeno na naslov: »Ljudski glas«, pravna pomoč, poštni predal 290, Ljubljana. Priložiti pa mora znančko za odgovor. Načelno važne pravne nasvete pa bomo objavljali tudi v obeh listih.

Strokovni vestnik

Važno obvestilo delavcem zaposlenim pri mestni občini mariborski

Delavska zbornica je izdejstvovala in obvestila vse registrirane organizacije z okrožnico z dne 19. junija, da delavci mestne občine mariborske ne morejo voliti več svojih zaupnikov in da tudi ne smejo biti nikjer stro-

kovno organizirani. Delavci mestnih podjetij se smatrajo po odločbi banske uprave za delavce javnopravnega značaja. Okrožnico je podpisal predsednik zbornice Kozamarnik in tajnik Hafner.

RUDARJI

USPEŠNO ZAKLJUČENO MEZDNO GIBANJE RUDARJEV PRI TPD

Po večmesečni pripravi in raznih konferencah so se v sredo, dne 31. maja t. l. vršila zaključna pogajanja med zastopniki delavstva in zastopniki Trboveljske prem. družbe v zadevi rešitve zahtev rudarjev. Pogajanja sama na sebi so bila na potrebni dostojni višini obojestransko. Vendar motil bi se tisti, ki bi mislil, da so bila lahka. TPD je trdovratno trdila, da dejanskega porasta cen življenjskih potrebščin ni in da imajo rudarji sedaj ravno tiste mezde kot so jih imeli leta 1929, ko je bila draginja nad 10 odst. večja kot je bila sedaj. Na drugi strani je družba trdila, da so v letu 1936 znašale delavske mez-

de 87 milijonov din in v letu 1938 pa že 157 milijonov din. Po izjavi TPD so se zaslužki delavstva dvignili napram letu 1936 za 62 odst. in stalež delavstva pa za 18 odst.

Delavske zastopnike je stalo mnogo truda predno so mogli TPD dopovedati, da je dejansko draginja le porastla od lanskega leta do sedaj za okrog 5 odst. Nadalje da plače rudarjev niso nikdar odgovarjale dejanski potrebi za preživljanje. Šele po daljši razpravi je TPD pristala na 3 odst. povišanje temeljnih in akordnih mezd. Delavski zastopniki so to ponudbo družbe odločno odklonili in izjavili, da bi tako povišanje ne mogli sprejeti in še manj pa zagovarjati med rudarji. Družba je videla odločnost delavskih zastopnikov in je

pristala na kompromisni predlog zastopnika rudarske oblasti, ki je predlagal 4 odst. povišanje. Vendar delavska delegacija tudi tega ni mogla sprejeti in se borila še za 1 odst. No in po daljši razpravi se je tudi tukaj prišlo do sporazuma, tako da se je dosegljo povprečno povišanje vseh temeljnih mezd za 4,94 odst. in 4 odst. povišanje vseh akordov in doklad.

Ena izmed najtežjih in socialno najbolj pereča je bila zahteva delavstva po pre kategorizaciji gotovega števila delavcev iz učno kopaške kategorije v kopaško. So to tisti rudarji, ki so bili že vsi v kopaški kategoriji, pa so bili v času premogovne krize v letih 1931 in 1932 odpuščeni. Ko se je pa v letu 1937 in 1938 začela konjunktura v premogovni industriji močno zboljševati, so bili ti delavci večinoma nazaj sprejeti, a vsi v nižjo kategorijo, kot so jo imeli pred odpustom. Tem ljudem se je s tem zgodila velika krivica ne samo v mezdi, temveč tudi pri deputatu in socialnem zavarovanju. Po daljšem in trudopolnem utemeljevanju delavskih zastopnikov, je vendar družba pristala na to, da se jih polovico prevede v kopaško kategorijo z 1. junijem t. l. in drugo polovico pa s 1. januarjem 1940.

Med nadaljnimi zahtevami je bila važna tudi v zadevi povečanja deputat-

nega premoga III. kategoriji in zmanjšanje čakalne dobe na deputatni premog III. in II. kategoriji od 8 na 5 let službene dobe. Družba sicer na povišanje ni pristala, vendar pa je pristala na znižanje čakalne dobe od 8 na 6 let.

Vprašanje zahteve delavstva za uvedbo plačanih dopustov, je družba kategorično odklonila in izjavila, da se bo tozadevno strogo držala sklepa organizacije rudarskih podjetnikov, ki pravi, da rudarski podjetniki ne pristanejo prej na uvedbo plačanih dopustov, dokler ne bodo ti z zakonom določeni in sicer za vso državo enako.

V delavskih zahtevah so se nahajale še razne druge zadeve, ki so tudi več ali manj važnega značaja za rudarsko delavstvo in katere so se tudi rešile večinoma v prilog delavstva. Ker bi bilo na tem mestu preobširno za poročati o vsem, kar se je doseglo in spremenilo po prejšnji kolektivni pogodbi, bo Zveza rudarjev dala v tisk ta dodatek k kolektivni pogodbi in si ga bo vsak zavezen rudar lahko nabavil pri posameznih podružnicah proti mali odškodnini.

Pogodba stopi v veljavo s 1. junijem 1939 in je neodpovedljiva za dobo 1 leta in še le potem z 4 mesečnim odpovednim rokom. Vendar to dolgo tražnje pogodbe ne ogroža interesov rudarjev, ker je v kolektivni pogodbi določba, ki dopušča revizijo mezd, kakor hitro se je indeks Narodne banke v maloprodaji Ljubljana povišal za 6 točk.

S tem je to mezdno gibanje, ki obsega okrog 5000 rudarjev in apneničarjev z nad 15.000 družinskimi člani zaključeno. Marsikdo bo morda rekel, da se je premalo doseglo. V povišanju mezd se to ne more reči, ker zahteva je bila 5 odst., a doseglo se je povprečje 4.94 odst. Če se pa v drugih zahtevah ni uspelo, je pa krivda na neorganiziranih rudarjih. Za manjšino organiziranih je pa lep uspeh. Ali bodo neorganizirani izprevideli sedaj lastno krivdo? Organizirani vprašajte jih.

SKUPŠČINA GLAVNE BRATOVSKÉ SKLADNICE

V torek, dne 6. junija t. l. se je vršila v dvorani Trgovskega doma v Ljubljani predkonferenca delegatov za glavno skupščino iz posameznih krajevnih bratovskih skladnic. Naloga te predkonference je bila izdelava enotnega načrta k vsem točkam dnevnega reda glavne skupščine, ki se je vršila v sredo, dne 7. junija t. l. Priznati je treba, da se je delavska delegacija v polni meri zavedati svoje dolžnosti. Vsi sklepi in predlogi so bili soglasni.

Iz poslovnega poročila Glavne bratovske skladnice v Ljubljani za leto 1938 je razvidno, da je bilo lani 12.332 zavarovanih članov. To je za 292 več kot leta 1937. Število manjpravnih članov je znašalo 785; število staroupoko-jencev je padlo za 105 članov na 1607.

Zato pa je naraslo število novoupoko-jencev za 281 na 4244 in število nezgodnih rentnikov za 48 na 1002.

V pokojninskem oddelku so znašali dohodki na prispevkih 16.6 milijonov dinarjev, izdatki na pokojninah pa 16.4 milijonov dinarjev. V nezgodnem oddelku so znašali dohodki 3.4 milijone din in izdatki na nezgodnih rentah pa 3.7 milijonov din. Torej primanjkljaj din 300.000, kateri se krije iz nabranih rezerv. V bolniškem oddelku so znašali dohodki od prispevkov 11.4 milijonov dinarjev in izdatki pa ravno toliko. Premoženje pokojninskega oddelka je znašalo koncem leta 14.6 milijonov dinarjev, nezgodnega oddelka 5.2 milijona dinarjev, premoženje bolniških blagajn 20.8 milijonov dinarjev, rezervnega sklada po čl. 1 (4) sanacijske uredbe din 841.995, premoženje osrednjega sklada bolniških oddelkov din 2.937.151, premoženje bivšega Pokojninskega sklada din 7.783.647 in se je zmanjšalo napram letu 1937 za din 852.521. Oddelek za preskrbovanje nezaposlenih rudarskih in plavžarskih delavcev in namočencev pa din 1.643.334.

Iz gornjih števil je razvidno, da je bilo pokojninsko zavarovanje za malenkost aktivno. To pa še dolgo ne odgovarja kapitalnega kritja nadej zavarovancev. Samo nekoliko več upoko-jitev je treba in to zavarovanje bo takoj pasivno, čeprav se pri tej glavni bratovski skladnici plačuje najvišje prispevke 14 odst. od zavarovane kategorijske mezd. Primanjkljaj v nezgodnem oddelku je dokaz vedno večjega števila nezgod po rudnikih in tovarnah. Tu bo vsekakor treba preiskati vzroke, zakaj se te nezgode tako množe? Iz poročila je razvidno tudi izredno veliko število manjpravnih članov. Zakaj se to vrši, vemo in bomo v prihodnje o tem več spregovorili.

Bolniško zavarovanje je sicer avtonomno po krajevnih bratovskih skladnicah in so po višini temeljnih mezd raznih rudnikov in tovarn prispevki večji ali manjši, kar velja potem tudi za dajatve. Ravno v tej panogi zavarovanja marsikaj ne odgovarja in kar bi se pri dobri volji moralo izboljšati.

(Nadaljevanje sledi.)

SPLOŠNA DELAVSKA STROKOVNA ZVEZA

Iz centrale.

Podružnice in odbore obveščamo, da so seje odborov, izvedene v mesecu maju, dobro uspele. Akcija za notranjo reorganizacijo in izpopolnitev organizacije lepo napreduje. Le nekaj podružnic je še, ki še niso izvedle sklepov. Zato jih prosimo, da to nujno izvedejo in pošljejo centrali imena, naslove in poročilo.

DELAVSTVO PIVOVARNE »UNION« V LJUBLJANI V MEZDNEM GIBANJU

Delavstvo pivovarne »Union« v Ljubljani je na svojih sejah in sestankih razpravljalo o svo-

jem položaju. Ugotovilo je, da se položaj v pogledu cen življenjskih potrebščin za delavstvo ni izboljšal, temveč poslabšal. Draginja je že od 1935. leta dalje v stalnem naraščanju. Za kolikor procentov je draginja porastla, za toliko je delavstvo pri plačah prikrajšano.

V spricho tega položaja je delavstvo sklenilo, da tudi letos predloži podjetju zahteve, da bi se mezde zvišale za 20 odst. in da bi dobilo delavstvo na dan nekaj litrov piva brezplačno.

Delavstvo s svojimi zahtevami do sedaj žal še ni uspelo, ker jih je podjetje kategorično odklanjalo. Lansko leto je sicer priznalo podjetje za poletne mesece posebne doklade, ki je znašala za posameznika od 90 do 180 din na mesec. Zahteve po splošnem zvišanju plač pa je podjetje odklonilo.

Ravnateljstvo tovarne je radi sedaj vloženi zahtev razpravljalo z delavskimi zaupniki; ponudilo je delavstvu mesečne doklade, kakor so jih dobili lansko leto, zvišanje mezd pa podjetje zopet odklanja. V kolikor smo informirani, vztraja delavstvo pri splošnem povišanju mezd in se ne bo moglo zadovoljiti samo s 4 mesečno sezizsko doklado. Ni nam treba navajati v procentih, koliko je draginja narasla od 1935. leta dalje, omenimo naj, da je podjetje v letu 1933. znižalo delavske mezde za 10 odst. in ukinilo deputatno pivo. Pravično bi bilo, da poviša podjetje delavske mezde v taki višini, kakor je porastla draginja, najmanj kar se mora delavstvu ugoditi pa je, da se mu poviša plače za onih 10 odst., ki so mu bile 1933. leta vzete in da se mu prizna primerna količina piva na dan brezplačno.

Če zmore enake plače in deputatno pivo celo nova pivovarna v Laškem, ki je začetnica, smo prepričani, da zmore to tudi staro vpeljana in ugledno podjetje »Union« v Ljubljani.

Uverjeni smo, da bo podjetje upravičnim zahtevam delavstva ugodilo, saj je tudi uradništvu v zadnjem času povišalo mezde od 7 do 10 odst. Če bo podjetje delavskim zahtevam ugodilo, naj bo prepričano, da bo znalo delavstvo razumevanje za njihov položaj pravilno ceniti, ker dobro plačano in zadovoljno delavstvo je glavna osnova sožitja med delavstvom in podjetjem ter pogoj za dobro prosperiteto podjetja.

PREVALJE

V nedeljo, dne 2. julija dopoldne bo zborovanje papirniškega delavstva. Na zborovanju bo poročal tajnik centrale sodr. Jakomin iz Ljubljane.

Delavstvo v Prevaljah pozivamo, da se zborovanja polnoštevilno udeleži.

ZAHVALA.

Najlepše se zahvaljujem vsem delavcem in nameščencem zaposlenim pri Gozdarskem uradu dr. Karl Borna v Trziču za znesek din 323, katerega so mi darovali v moji težki bolezni. Posebna zahvala pa gre Gozdarskemu uradu dr. Karla Borna za darovani mi znesek din 50. Še enkrat prav lepa zahvala vsem skupaj.

Ahačič Janez.

ZAHVALA.

Podpisana se najlepše zahvaljujem vsem delavcem in nameščencem, zaposlenim pri Gozdarskem uradu dr. Karl Borna v Trziču za podarjeni mi znesek din 257 v moji dolgotrajni bolezni.

Marija Kuhar.

LESNI DELAVCI**LESNO DELAVSTVO NA NOTRANJSKEM**

je jako agilno, saj je po veliki večini organizirano v Zvezi lesnih delavcev Jugoslavije. — Vse podružnice delajo za poživitev strokovnega in kulturnega pokreta ter zboljšanje ekonomskega položaja delavstva. Več let je lesno delavstvo preživljalo težko gospodarsko krizo, dočim je v zadnjih par letih nekoliko boljše. Po veliki večini obratujejo vse žage po celi naši dolini. Veliko število delavstva pa je kljub temu odšlo v tujino za boljšim koščkom kruha. Največ lesa se izvažata v sosednjo Italijo preko Rakeka in pa tudi z vozovi.

Postoječe podružnice naše zveze delujejo vzajemno ter skušajo vsa važnejša socialno-politična vprašanja rešavati skupno. Le žal, da je še mnogo delavcev, ki tega ne razumejo. Prav žal nam je, da se na onih žagah, ki bi bilo pričakovati največ zavednosti od delavstva, vidi največ mlačnosti. Vse podružnice hočejo tekmovali med seboj, katera bo imela več uspeha. Pred kratkim je podružnica v Starem trgu praznovala 20 letnico obstoja. Ob tej priliki je priredila veliko vrtno veselico, ki je dobro uspela. Podružnica v Martinjaku je istako priredila večjo zabavo, ki so jo delavci in pa delavstvu naklonjena javnost dobro posetili. Podružnica na Rakeku noče biti zadnja in bo v kratkem tudi priredila svojo prireditev. Vse podružnice se pripravljajo že sedaj na jesenski čas, ko bo treba delati vzgojno s predavanji in zborovanji ter tečaji. Širiti hočemo delavsko zavest, povzdigniti lesnega delavca na višjo kulturno stopnjo. Verujemo v zmago socializma in da bomo le potom skupnega in složnega sodelovanja dosegli boljše delovne pogoje. Zato pozivamo vse lesne delavce, da se oklenejo strokovne organizacije zveze lesnih delavcev ter potom nje izvajajo to, kar je potrebno delavcu trpinu.

SEKIRA POJE.

Čujmo, sekire pojo sredi gozda;
sekamo, tešemo, žagamo les;
delo od zore in delo do mraka
— — lepa je delovna pesem zares!

Zdaj izpodsečemo, klestimo pótlej,
z lic zacurlja milijon potnih srag;
mar nam za srage, zgrabimo žage,
skoro iz drevesa bo polno desaki!

Desk smo našagali, kaj bo zdaj ž njimi,
kaj bo sekira sred gozda s teboj?
Kaj bo? Ej, stešemo zibelko drobno,
potlej pa krsto za zadnji pokoj!

V zibelki drobni ležalo bo dete,
danes še dete, a skoro že mož.
Mož pa bo sekal in tesal in žagal,
delo trosilo na pot mu bo rož.

Ko mu bo starčku že roka omahnila,
padla sekira za vedno iz rok,
v krsto pretrudno telo položimo,
konec je bede in pa nadlog!

Čujmo, sekire pojo sredi gozda;
sekamo, tešemo, žagamo les;
delo od zore in delo do mraka
— — lepa je delovna pesem zares!

Gorišek Danilo.

LESNI DELAVCI RAKEK

Zveza lesnih delavcev na Rakeku priredi veliko vrtno veselico dne 2. julija 1939 s pričetkom ob 16. uri na vrtu pred Sokolskim domom. Pri prireditvi sodelujejo najboljši godbeniki Notranjske.

Ker leži Rakek v lepem obmejnem pasu, je tudi lepa izletniška točka. Vabimo vse sodruge in sodružice, da nas posetijo, da se med seboj spoznamo in sodružno pozabavamo. Zveza z vlaki je prav ugodna.

KOLARJI-AVTOKAROSERISTI

Zadnjih par let se je jela močno razvijati avtokaroserijska panoga v Ljubljani in okolici, pa tudi v drugih mestih v dravski banovini. Prav gotovo pa je, da je najbolj razvita v Ljubljani. Delavstvo te stroke, ki je močno organizirano v zvezi lesnih delavcev, je lani hotelo izvojevati kolektivno pogodbo za to stroko. Vendar se je ni dalo izvesti za vse obrate, ker je bila slaba sezona. Le za podjetje »Aavtomontaža«, ki je danes najbolj moderno urejeno, se je sklenila kolektivna pogodba. Podjetje ima zaposlenih okoli 70 delavcev, ki so potrebni za delo v posameznih profesijah stroke. Zadnjih par let se je v tem obratu produkcija dvignila za 200 odst., pa tudi kader zaposlenih delavcev vedno narašča.

Prošlo soboto se je vršil delavniški sestanek delavstva tega podjetja. Na sestanku je poročal centralni tajnik s. Bricelj. Predočil je kolektivno pogodbo avtokaroserijskega delavstva iz ČSR, ki je bila sklenjena meseca decembra lanskega leta. Nanizal je vse določbe, ki v tej pogodbi predvidevajo za delavstvo velik napredek, predvsem tarife, plačane dopuste itd. Delavstvo v ČSR je doseglo kolektivno pogodbo potom strokovne organizacije zveze lesnih delavcev, ter smo tudi mi z njimi v dobrih odnosih, ker smo internacionalno povezani. Plače tamošnjega delavstva so precej boljše od naših, kar je razumljivo, saj je tudi vse delavstvo te stroke 100 odst. organizirano.

Tudi za nas bi bil že skrajni čas, da bi izvojevali za vso to stroko enotno kolektivno pogodbo. Žal da tega nočejo nekateri razumeti ter stoje izven sklopa strokovne organizacije. Zato pozivamo vse avto-karoserijsko delavstvo, da sledi klicu organizacije. Le močno povezani bomo v stanu izvojevati kolektivno pogodbo za celo banovino.

Po poročilu s. Bricelja se je razvila debata. Delavstvo je sklenilo, da se naj podjetju predloži zahteva, da se nekatere točke v obstoječi kolektivni pogodbi izpremenijo in izboljšajo, predvsem, kar se tiče mezd in dopustov. Zaupniki so podali poročilo o delovanju ter so pozivali na složno delo. Sestanek je potekel v najlepši harmoniji in se mora pohvaliti za lepo disciplino in požrtvovalnot zaupnikov.

O OBRATNIH ZAUPNIKI

Resnici na ljubo moramo priznati, da je tudi več stavbnih podjetij, katera ne stavljajo zaprek volitvam obratnih zaupnikov. To so so-

lidne tvrdke, katere imajo smisel za pravo sodelovanje med podjetniki in delavci in so zato pripravljene, sporazumno reševati spore, ki bi eventualno nastali. Ta podjetja tudi ne nastopajo proti določbam kolektivne pogodbe n. pr. glede angleške sobote, če je pravilno izglasovana. G. stavbenik Bricelj pa menda ni tega mnenja. Tudi poprej dobri delavci postanejo potem, ko so izvoljeni za zaupnike, nenkrat patentirani lenuhi ali pa postanejo pri podjetju odvišni. Zdi se nam, da te metamorfoze niso povsem naravnega izvora... Vzrok mora biti pa v tem, da g. stavbenik ne ljubi preveč obratnih zaupnikov; zakaj bo že sam vedel. Toda grdo je od delavcev, da gredo na limance gotovim elementom in s tem sami sebi prikrajšujejo za pravice in ugodnosti, garantirane jim po zakonu in po kolektivni pogodbi, kot se je primeril slučaj na cesti Kranj—Naklo, kjer tudi dela gori omenjeni g. stavbenik Bricelj. Kdor zaničuje se sam — podlaga je kapitalistovi petil!

OBLAČILNI DELAVCI

Osrednje društvo oblačilnih delavcev, podružnica v Ljubljani, je sklicala v nedeljo, dne 18. junija zborovanje šivilj in modistinj (pomnočnic).

Namen zborovanja je bil očrtati jim nepravilnost njihovih razmer in izplačil ter jim razložiti način, po katerem se te razmere rešijo in propadanje stroke prepreči ali pa vsaj ustavi.

V te namene jim je s. Golmajer, ki je bil povabljen na zborovanje kot referent, natančno orisal pomen in potrebo te stroke po svobodni strokovni organizaciji.

Ker je bila udeležba zborovanja še precej zadovoljiva in se je opazalo v vrstah zborovalk precejšnje zanimanje po strokovni organizaciji in je mnoge zadrževala bojazen pred svojimi delodajalkami, se je zaenkrat izvolil petčlanski pripravljalni odbor, čigar delo bo, vršiti napredovanje ter širjenje skupne zavesti v tem delu šivilj in modistinj.

Pri tem zborovanju je bilo opaziti upanje, da se bodo tudi šivilje prebudile iz spanja ter bodo potom strok. organizacij reševale svoja pereča vprašanja in neurejene razmere.

Zborovanje se je vršilo v prostorih Strokovne komisije. Razgovor se je pričel ob pol 10. uri ter se je v lepem tempu ob pol 12. uri zaključil.

IZ KRANJSKE PODRUŽNICE SGRJ**OBCNI ZBOR.**

Dne 11. junija se je vršil ob precejšnji udeležbi članstva naš občni zbor, katerega so pozdravili za SDSZJ s. Kerč, za krojače s. Štucin, za »Vzajemnost« s. Franko, za ljubljansko podružnico SGRJ s. Ganzitti in za podzvezo in centralo s. Tratar. Iz poročil funkcionarjev je razvidno ogromno delo in napor, katere so izvršili člani in uprava podružnice v preteklem letu. Izvoljenih je bilo 14 obratnih zaupnikov in ravno toliko namestnikov, dopisov prejetih 112, oposlanih 104, odborovih sej 51, nad 20 dopisov v naše časopisje itd. Članstvo je znašalo v sezoni povprečno 150, dosegel pa se je maksimum 216 rednih članov in je bilo stavbinsko delavstvo v mestu nad 75 odst.

organizirano v naši Zvezi. Uspeh se je pa tudi poznal, saj je bila kolektivna pogodba, posebno kar se tiče mezd, skoraj stoddostno upoštevana. V primeri z l. 1937. kaže poročnica velikanski napredek. Poročila funkcionarjev so bila sprejeta z zadovoljstvom na znanje, na kar se preide k volitvam novega odbora. Za predsednika je zopet izvoljen požrtvovalni s. Nartnik in za tajnika s. Škerbinc, poleg drugih delavoljnih sodrugov, ki so garancija, da ne bodo pustili ničesar, kar bi moglo koristiti skupni stvari. Na zboru je vladalo res sodružno razpoloženje in zadovoljni so se člani razšli z obljubo, da bodo pridno agitirali za našo Zvezo, edino pravo organizacijo stavbinskega delavstva.

IZ KAMNOLOMA NA VERDU

V kamnolomih je delo težko in tudi nevarno. Večje ali manjše nezgode so v kamnolomih na dnevnem redu. Včasih, pred leti je bilo delo v kamnolomih boljše plačano, kakor pri drugih gradbenih delih. To je bil nekakšen običaj, ki so se ga držali skoraj brez izjeme vsi posestniki kamnolomov. Danes pa je stvar drugačna.

Na Verdu pri Vrhnikih ima svoj kamnolom gradbena družba inž. Dukič in drug iz Ljubljane, v katerem je trenutno zaposlenih nad 100 delavcev, ki so povprečno plačani od din 2.85 do 3.50 na uro. Preje je imela ta kamnolom v najemu terenska sekcija drž. železnic v Ljubljani, ki je plačevala delavcem nekoliko višje mezde. Najnižja plača je bila din 3.30 na uro. Ko je spet podjetje Dukič prevzelo nazaj kamnolom, je takoj znižalo plače od din 3.30 na 2.85. Najlepše pa je na stvari to, da je podjetje znižalo plače namesto, da bi jih zvišalo na din 3.50, kakor predpisuje pogodba z dne 17. junija 1938, ki je še vedno v veljavi.

Podjetje je znižanje mezd moglo izvesti le

vsled tega, ker so bili delavci neorganizirani in zato nesposobni za obrambo. Na sestanku, ki se je vršil v nedeljo, dne 18. t. m. na Verdu in je bil odlično obiskan, je delavstvo soglasno sklenilo pristopiti k naši Zvezi (SGRJ) ter je takoj pristopilo ca. 70 delavcev. Ostali pa so za trdno obljubili, da bodo postali člani, čim jim bo mogoče poravnati obvezen prispevek. Sklep je bil, da tekom prihodnjega tedna izvolijo svoje zaupnike in pokrenejo akcijo za upoštevanje kolektivne pogodbe. Brez dvoma mora delavstvo v tem uspeti, če bo le složno med seboj!

Ne gre pa samo radi mezd, tudi higijenske in zdravstvene razmere v baraki, kjer delavci stanujejo, so naravnost obupne. V ca. 8 m dolgi in približno 6 m široki »sobi« stoji 14 »postelja«, na katerih ponoči spi nad 30 delavcev. To se pravi: po 2 in po 3 na eni »postelji«. Prostor je eno samo gnezdo sten in ščurkov. Najlepše pa šele pride sedaj: Nekaj metrov v stran od barake stoji objekt, to je betonirana zgradba na nekoliko nosilcih s streho. Prostor sega kakšna 2 m v zemljo in ni nad zemljo niti z deskami zapažen. Celo v tej podzemski luknji iz betona so si delavci morali pripraviti ležišča, ker se niso imeli kam dhati, tako da mora tam prenočevati ca. 10 do 12 delavcev, ki so vedno izpostavljeni vsakemu viharju in nalivu.

Smatramo, da bi bilo zelo potrebno, da bi se pristojne higijenske in zdravstvene instance, posebno pa še OUZD, pozanimale za to leglo raznih bolezni in tuberkuloze, ki težko ograža zdravje delavcev.

Prizadeto delavstvo zahteva od podjetja, da mu preskrbi zadostne prostore za stanovanja in sicer takšne, ki jih bo vsaj mogoče čistiti. Za to zahtevo je pripravljeno voditi borbo v bodoče in bo v njej tudi vztrajalo, dokler ne bo doseglo vsaj nekoliko človeških stanovanj.

i—t.

DELAVKA

IZ PRETEKLOSTI ZA SEDANJOST IN BODOČNOST

Le na globokem spoznanju upravičenosti in nujnosti prizadevanja za neke pravice, je možna zanje uspešna borba, ki je ne morejo oslabilo trenutni neuspehi, niti vzeti vere in moralne opravičbe ugovori nasprotnika.

Skušali bomo zato iz zgodovinskega razvoja tolmačiti nujnost in upravičenost naših zahtev. Tako bomo prišli do spoznanja, da je socialna stopnja, ki jo neke vrste delo ima v vsakokratnem družabnem ustroju važna in odločilna za to, kakšno stopnjo zavzema v družbi tisti, ki to delo vrši.

Po dobi enakosti, življenja v krdelih, ko ni med ljudmi nobene razlike, pride doba, ko je družba razdeljena v razrede po starosti, ko med možem in ženo še vedno ni razlike, ko je edinole starost odločilna za pripad k višjemu razredu. Je to doba prvih izkušenj in spoznanj človeštva, ki jih starejši čuvajo in posredujejo mlajšim.

V dobi, ko pričenjajo ljudje obdelovati zem-

ljo in se pričenjajo zaradi tega stalno naseljevati, so podani prvi temelji neenakosti med spoloma. Žena, ki je prva prišla za motiko, je ustvarjala s tem delo, ki je imelo več uspeha in je bilo zato važnejše kot možovo, je zato nadrejena možu — lovcu. Nastopi doba matriškega prava.

Toda, kot je svojstvo obdelovalke zemlje dvignilo ženo nad moža, je bilo isto pozneje vzrok njene podrejenosti. Z napredkom trgovine, ki jo vodi mož, nastaja polagoma privatna lastnina, ki se nabira v rokah moža. Mož od žene sedaj ni več odvisen, še več: on si ženo lahko kupi. Mesto sorodniške skupnosti, postane osnovna edinica družina, osnovana na načelu oblasti in lastnine. Ženin položaj je podrejen in ostane tak do današnjih dni.

Tudi država, ki se osnuje v tej dobi, je tipično možka, bojna in roparska in onemogočuje prav zaradi tega ženi, da bi stopila možu ob stran.

V današnji dobi pa, ko prehaja osnova države od boja na produktivno delo, in ko je

razvoj potegnil ženo v delovne vrste, je postala žena možu faktično enakovredna, ker je ajeno delo isto kot možovo in ker to delo zavzema v družbi vodilno veljavo. Zaradi tega, ker je žena dejansko že stopila možu ob stran kot njegova enakovredna tovarišica, je nujno potrebno, da ji mož tudi pravno in moralno prizna to njeno stopnjo.

Zaraditega je naša borba za priznanje upravičena in mora privedi do uspeha. Napačno pa bi bilo misliti, da mora to priznanje nujno priti, tudi brez naše zavestne borbe zanj, kajti nič v zgodovini ni bilo in ne bo pridobljeno brez zavestne borbe in žrtve.

DELAVSKI ZAUPNIK

Ponovno je že »Delavec« pisal o pomenu in nalogah obratnega zaupnika. V večini tovarnih in delavnic, kjer so zaposleni delavci in imajo pravico do volitve zaupnikov, se volitve izvajajo. V mnogih obratih pa, posebno manjših, kjer so zaposlene delavke, pa se delavke ne poslužujejo te svoje pravice in si ne volijo svojih zaupnic. Istotako je tudi v podjetju, kjer so zaposlene večinoma delavke in so možki le v manjšini, je večina zaupnikov možkih. — V Sloveniji je v tekstilni industriji zaposlenih okrog 50 odst. žensk, v pletilni pa celo okrog 75 odst. žensk, dočim je procent izvoljenih zaupnic mnogo manjši.

Vse organizirane sodružice dobro vedo, kaj pomeni biti v obratu brez svoje zaupnice ozir. zaupnika. Delavke so skoro brezpravne in noben zakon, ki jih ščiti, se ne izvaja. Nasprotno so si pa delavci in delavke v obratih, kjer so organizirani v svobodnih strokovnih organizacijah, priborili poleg upoštevanja in izpolnjevanja zakonov tudi druge pravice kakor n. pr.: letni dopust, 53. tedensko plačo, 1 tedensko plačo, če mora mati v slučaju, da je otrok težko bolan ostati doma itd. (Glej dopis iz tovarne »Saturnus« v današnji številki.) Naša dolžnost je toroj, da delavke, ki še niso organizirane, pripeljemo v našo sredo, jih organiziramo in se skupno borimo za boljše bodočnost — za človeka dostojnejše življenje.

Da osvežimo malo spomin, Vam priobčujemo naloge obratnih zaupnikov, kakor so z zakonom predpisane. Pripominjamo, da je delavka pri volitvah obratnih zaupnikov popolnoma enakopravna delavcu in si lahko voli iz svoje srede zaupnice.

Naloge obratnih zaupnikov so, da:

a) delujejo za zaščito gospodarskih, socialnih in kulturnih koristi delavcev, zaposlenih v podjetjih, ki so navedena v § 1. zakona o zaščiti delavcev.

b) vplivajo na vzdrževanje dobrih odnošajev med delavci in njih delodajalci;

c) sodelujejo pri pripravljanju in izdelovanju kolektivnih delovnih pogodb med delavci in delodajalci;

č) skrbje, da se delodajalci in delavci strogo drže vseh kolektivnih in individualnih delovnih pogodb;

d) posredujejo med delavci in delodajalci v sporih, ki izvirajo iz delovnega razmerja, zlasti pa v onih, ki se tičejo dnevnih mezd (plač), da se poravnajo taki spori izlepa; kjer se jim to ne bi posrečilo in kjer bi zaradi tega pretela stavka, morajo zahtevati zaupniki posredova-

nje državnih pristojnih oblastev;

e) posredujejo pri določanju akordnih tarif, povprečnih in minimalnih zaslužkov, kolikor niso regulirani s kolektivnimi pogodbami, ob sodelovanju delavskih profesionalnih organizacij in delodajalcev, istotako posredujejo pri deljenju akordnega dela;

f) stremijo za tem, da se strogo uporabljajo vse odredbe, ki jih predpisujejo zakonodajna in administrativna oblastva za zaščito delavcev glede delovnega časa, zdravja, življenja in socialnega zavarovanja ter obveščajo in podpirajo pristojna nadzorstva v vseh vprašanih, ki se nanašajo na uporabljanje veljavnega zakonodajstva o zaščiti delavcev;

g) stremijo za tem, da se vzdržuje v podjetjih red in disciplina;

h) podpirajo delavce in delodajalce z nasveti ob izstopu iz dela ali odpustu delavcev iz obrata in stremijo za tem, da se izvestni spori, ki so v zvezi s tem, poravnajo izlepa;

i) sodelujejo po možnosti pri upravi raznih delavskih humanitarnih naprav (zadruge raznih vrst, raznih društev za medsebojno podpiranje itd.), in sicer po navodilih ministrstva za socialno politiko;

j) vročajo delodajalcem vloge za izboljšavo organizacije dela v podjetjih.

Naloge so težke, vendar častne. Težke so radi tega, ker je treba veliko znanja in samozatajevanja, častne pa zato, ker nalažajo skrb za zaščito gospodarskih, socialnih in kulturnih interesov za svoje sodelavce.

DOPIS DELAVK IZ TOVARNE »SATURNUS« LJUBLJANA

Čitale smo naš strokovni list »Delavec« in v njem našle žensko glasilo »Delavko«, kar moramo pozdraviti. Predvsem je razveseljivo, da se je po tolikem času vendar uvidela potreba za to delo. Posebno v današnjih razmerah, ko žena vedno bolj prodira v tovarno kot cenejša delovna moč, ki se pusti radi svoje nezavednosti še bolj izkoriščati kot moški. — In ravno radi tega je danes žena važen činitelj v borbi za izboljšanje svojega položaja. Brez sodelovanja žen si ne moremo zamisliti uspešne borbe. Zato bi ravno danes odbijanje sodelovanja žene pomenilo oslabitev delavskih vrst.

Ravno pri nas kljub temu, da smo že več kot 10 let organizirane, najbolj občutimo pomanjkanje vzgoje žene in njene pritegnitve k aktivnemu sodelovanju v organizacijo. Zaradi tega imamo zelo malo žen, ki bi pravilno pojmovale delavsko gibanje. Krivo pa ni samo to, ampak tudi naša vzgoja doma in v šoli, ker nam ni nihče pokazal pravilne poti za življenje. Prikazovali so nam vse v veliko lepši luči, kako pa me danes v resnici občutimo na lastni koži. Če pa življenje še pobliže pogledamo, bomo našle še bolj jasne razloge za nerazumevanje v organizaciji. Večina žen je pri nas vpreženih v dvojni jarem: v tovarni za interese podjetnika in doma za interese družine. Po naporu delu v tovarni mora žena namesto, da bi se odpočila, zopet na delo k pranju, šivanju in vzgoji otrok, kuhanju itd. Vse to delo ženo ubija in ji jemlje vso voljo in čas za delo v organizaciji. V nekaterih slučajih bi bila pa žena pripravljena sodelovati, pa je mož ne pusti, ker hoče imeti ženo samo zase in za

kuhinjo. Včasih pa tudi žena ovira moža pri vsakem aktivnem sodelovanju. Iz vsega tega jasno sledi, da je vzgoja potrebna tako ženi kot možu.

Drage sodružice, zato je dolžnost vseh nas, ki moramo od jutra o večera samo delati doma in v tovarni, da se same pobrigamo za izboljšanje svojega položaja. Mi moramo svojo aktivnost podvojiti in korakati v skupni borbi z našimi sodruzi, da si priborimo boljše in lepše življenje. Da bomo pa našle več časa, ki ga bomo posvetile delu v organizaciji, pa seveda ne bomo opuščale gospodinjanskega dela. Pokazati moramo mnogo več pažnje za to kar se okrog nas godi, hoditi moramo na članske sestanke, plačevati v redu organizacijo in čitati naš strokovni list, pa tudi druge vzgojne knjige. — Naj pokažemo našim sodelavkam v ostalih podjetjih, kaj smo me vse pridobile potom organizacije.

V naši tovarni smo vsi organizirani. Priborili smo si kolektivno pogodbo, plačane dopuste, delovno obleko, triinpetdeseto plačo, bolniški teden in tudi nadure se plačujejo s 50 odst. poviškom, kakor je to z zakonom urejeno. Da pa bomo lahko vse to očuvali in si priborile še druge pravice, moramo biti enotne in skupno z moškimi sodelovati v delavskih vrstah. Dolžnost pa je tudi vsakega zavednega moža, da čuva enotnost v organizaciji kakor punčico svojega očesa in, da se vsa nesoglasja rešujejo na lep sodružen način. — Zavedati se moramo, da imamo nešteto dobrin, ki jih neorganizirani delavci nimajo, vendar pa naše plače še vedno ne odgovarjajo današnji dražnji in zato moramo me žene skupno z moškimi sodruzi sodelovati in se boriti za izboljšanje našega položaja.

Delavke iz »Saturnusa«.

PRAVNA POMOČ

Opozarjamo sodružice na obvestilo v današnjem »Delavcu« o ustanovitvi brezplačne pravne posvetovalnice za vse organizirane delavce

in delavke. Ti pravni nasveti se bodo dajali vsak torek in petek od 6. do pol 8. ure zvečer v prostorih Strokovne komisije v Delavski zbornici. Pozivamo sodružice, da se poslužijo te ugodnosti, posebno, ker bo sodelovala stalno tudi juristka-sodelavka naše rubrike, kateri se lahko tudi v drugih zadevah obračate po nasvete. Vsa važnejša vprašanja, ki bi zanimala tudi ostale sodružice, bomo priobčevale v »Delavcu« v naši rubriki.

POZIV K SODELOVANJU!

Drage sodružice! Danes je drugič zagledala beli dan naša rubrika »Delavka«. Dobro se zavedamo, da ni vse tako napisan, kot bi bilo lahko, če bi bilo več sodelavk in če bi imele več prakse v pisanju. Vemo pa tudi, da je vsak začetek težak in da se z vztrajnostjo doseže uspeh.

Sklenile smo, da bomo skušale to našo rubriko spopolniti tako, da bo vsaki delavki v korist in vzpodbudo pri nadaljnjem delu in boju za svoje pravice.

Tega pa ne bomo zmogle, če nam ne pomagata ve delavke same, kajti list je namenjen v prvi vrsti delavkam v Sloveniji. Prosimo, pišite nam o razmerah v tovarnah, o vaših bojih za boljše delovne pogoje, o vašem življenju doma. Pišite nam, kaj želite, da »Delavka« prinaša, kaj se Vam zdi dobro, potrebno in kaj ne. Mi bomo Vaše dopise priobčevale in iz njih bomo spoznavale kakšna pota naj zavzamemo v naši borbi in kakšna naj bo naša »Delavka«. Napišite nam dopise iz Vašega kraja in nič se ne strašite, če bi bila slučajno kakšna napaka v njih, saj vemo, da morate težko delati in nimate časa, da bi se učile še slovnice.

Posljite nam dopise na naslov: Uredništvo »Delavca«, Ljubljana, poštni predal 290, Delavska zbornica. Na vrhu dopisa pa napišite za »Delavko«. V Ljubljani pa dopis sami lahko prinesete v Strokovno komisijo.

Sodružice, ta rubrika je Vaša, povzdignite jo s svojim sodelovanjem, da bo ponos nas vseh.

Gospodarski vestnik

IZVOZ LESA V MADŽARSKO

Politične spremembe v srednji Evropi imajo velik vpliv tudi na usmerjenje našega lesnega izvoza. Tako se je izvoz lesa iz Jugoslavije na Madžarsko znatno povečal. To je v zvezi s tem, da gre sedaj les iz Avstrije, ki se je izvažal prej na Madžarsko, po večini v Nemčijo.

KONJUNKTURA V PRVEM TROMESEČJU LETA 1939.

Narodna banka je izdala poročila o razvoju našega gospodarstva v prvem četrtletju leta 1939.

Iz tega poročila se vidi, da je naša proizvodnja v tem četrtletju manjša, nego je bila leto dni poprej.

Tako število delavcev pri delavskem zavarovanju, kakor tonaža suhozemnega in pomorskega prometa je v opadanju.

To so znaki nastopajoče depresije.

POTREBA PO USTANOVITVI DRUŠTVA, KI BI ODKUPOVALO AKCIJE NAŠE INDUSTRIJE

»Jugoslovanski kurir« se zavzema ponovno za ustanovitev društva, ki bi imelo nalogo kupovati delnice naših industrij, zlasti onih, ki so važne za narodno obrambo.

Po njegovi zamisli naj bi stopile na čelo take akcije velike banke, ki stoje pod vplivom in kontrolo države. »Jugoslovanski kurir« misli, da bi se moral dobiti predvsem vpliv na okrog 50 industrijskih podjetij, ki so danes v rokah inozemskega kapitala, a važno za narodno obrambo.

Objekti, ki bi se mogli tako kupiti, predstavljajo po misljenju J. K. vrednost od 2—3 milijarde dinarjev, mogli pa bi se odkupiti za okroglo 1.5 milijard din, kar predstavlja komaj 14 odst. hranilnih vlog v naših denarnih zavodih. Tako misli »Jugoslovanski kurir«.

PROIZVODNJA KOKSA IZ LIGNITA

Znano je, da primanjkuje v naši državi koksa za topljenje železne rude. Dosedaj moramo uvažati ta koks iz inozemstva. Sedaj se delajo na Madžarskem že dalje časa poskusi, ali bi se dalo proizvajati koks po posebnem postopku iz našega bosanskega lignita, ki so ga znašli v Nemčiji. Tam so predelali premog iz Kreke v metalurgijski koks, ki ga preizkušajo sedaj pri topljenju železne rude v Varešu. Vse izgleda, da bodo ti poskusi uspeli. Vrše se že razgovori z nemško tvrdko Didder, da bi postavila tudi pri nas v Bosni instalacije, s katerimi bi se proizvajal koks za topljenje surovega železa.

S tem bi bila odstranjena ena najtežjih ovir za razmah jugoslovanske železne industrije.

GRADITEV SILOSOV V PASIVNIH KRAJIH

Upravni odbor društva za gradnjo silosov je sklenil, da se ustanovi v pasivnih krajih 10

potrošnih silosov. Taki silosi se bodo gradili v Nikšiću, Mostarju, Podgorici, Priložu na Limu, Prijedoru, Beranah, Raški, Čapljini, Goraždi in Gospiću. Za te silose bo potrošilo društvo 27,3 milijone dinarjev.

Slovenija uvaža letno nad 600 vagonov žita in je ena naših najbolj pasivnih pokrajin v žitu. Zakaj se ne misli tudi na izgradnjo potrošnejega silosa v Sloveniji?

POMANJKANJE PREMOGA V NEMČIJI

V Nemčiji se pričinja občutiti pomanjkanje premoega. Nemški premoegovniki niso več v stanu izvrševati inozemskih naročil, tako da pada tudi izvoz nemškega premoega. Ako se pomisli na hud boj za inozemska tržišča med nemško in angleško premoegovno industrijo, ki smo ga opažali še pred par leti, nam postane ta velika sprememba očitna. Nemški rudniki delajo očevidno za silno naraslo domačo industrijo.

DELAVSKE ZBORNICE NA NOVE TEMELJE!

»Slovenski delavec« je prinesel članek pod zgornjim naslovom. Včasih so nam očitali, da smo se gibali, ko smo bili v zbornicah preveč med delavstvom in da smo preveč potovali. V tem članku trdi sedaj naenkrat nekaj čisto drugega. Trdi se, da so vporabljele dosedaj naše delavske zbornice večji del svojih sredstev za proučevanja, ki so bila povsem brez zveze s pravimi potrebami delavstva. Vsak, kdor pozna gospodarstvo delavskih zbornic v preteklih letih ve, da so proučevale delavske zbornice le pereča praktična vprašanja in da je čista neresnica, da so trošile zato velike vsote. Sicer si pa glede teh novih temeljev v zbornicah Jugoras očevidno še ni prav na jasnem.

»Jugoslovanski delavec«, beograjsko glasilo Jugorasa, je v marsičem drugega mišljenja kakor »Slovenski delavec«.

Tam je izšel med drugim članek »Naša politika v delavskih zbornicah«. V tem članku stoji pisano: »Ena glavnih nalog delavskih zbornic je ta, da proučujejo položaj delavstva. To je tem važneje, ker se tako razčiščujejo odnosi, ki vladajo v pojedinih gospodarskih panogah in delovnih strokah in ker se z analizo objektivnih pogojev pokažejo stvarne možnosti za izboljšanje delavskega položaja in delavskih mezd. Materijal, ki ga zbirajo delavske zbornice na anketah, služi za podlago delavskim zahtevam, ker dokazuje njihovo upravičenost in možnost izpolnitve.«

Tako odgovarja mesto nas »Slovenskemu delavcu« njegov pobratim »Jugoslovanski delavec«. On je že bližje resnici. Do najgloblje resnice pa se še oba skupaj nista dokopala. Ta resnica pa je v tem-le: Vsak ve najbolje sam, kje ga čevelj žuli.

Delavstvo mora pokreniti iz svoje srede, preko svojih zaupnikov in preko svojih organizacij pereča aktualna vprašanja. Zbornice morajo proučevati to, kar se postavlja od delavstva na dnevni red. Ako zbornice nimajo stika z delavstvom, tudi te naloge niso v stanu vršiti.

OPOZORILO!

Svobodne strokovne organizacije so v vseh socialnih zavodih, t. j. pri Borzi dela, Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev in pri Delavski zbornici brez svojih zastopnikov, zato za upravo teh zavodov ne nosijo nikake odgovornosti.

OBVESTILO

Rešitev uganke, ki je bila objavljena v zadnji številki »Delavca«, je rešil sodrug Jančič Franc iz Most.

Ker pa on nima malih otrok, je uredništvo ugodilo na njegov predlog, da gre na počitnice hčerka brezposelnega sodruga Trškana.

Uredništvo.

Beleške**V NEMČIJI NE BODO VEČ OBJAVLJALI STATISTIKE O BREZPOSELNIH**

Syrup, predsednik nemškega držav. zavoda za posredovanje dela in brezposelnega zavarovanja, je izjavil, da se v bodoče ne bo več tiskalo poročil in statistik o brezposelnih. Po njegovih trditvah so v Nemčiji danes brezposelni samo še taki, ki radi starosti ali bolezni ne morejo več delati. Dalje je izjavil, da bi mogla Nemčija zaposliti še cel milijon delavcev, če bi se jih moglo dobiti. Rabijo se — kakor pravi — zlasti za poljedelstvo, služkinje in bolničarke.

Največje število poljedelskih delavcev je uvozila Nemčija doslej iz Italije. Letos bo dala Nemčiji menda Bolgarija 5000 poljedelskih delavcev. V seziji so bili poslani za poljedelska dela v Nemčijo tudi delavci iz Jugoslavije.

STEKLARSKA INDUSTRIJA V NEMČIJI

Steklarska podjetja »Gerresheimer« poročajo v poročilu za l. 1938, da je priključitev Sudetskega ozemlja k Nemčiji prinesla za steklarsko industrijo občutno poslabšanje.

Pod pritiskom sudetsko-nemške konkurence je padla nemška steklarska trgovina in zaposlitev v notranjosti Nemčije za okrog 6 do 10 odst. Za toliko se je zvišala tudi brezposelnost med steklarskim delavstvom.

(Po »Frankfurter Zeitung«).

NAŠA BREZPOSELNOST

Iz statistike centrale Borz dela je razvidno, da se je pri borzah dela javilo radi zaposlitve v letu 1938 583.740

brezposelnih. (V Sloveniji 39.605). Od teh 493.279 moških in 90.461 žensk. Ne-oženjenih 307.337, oženjenih pa 276.403, ki so imeli za preživljati 521.963 nepreskrbljenih otrok. V letošnjih mesecih kaže brezposelnost sledečo sliko:

Januar prijavljenih 76.935, v delo posredovanih 2376.

Februar prijavljenih 82.159, v delo posredovanih 3318.

Marec prijavljenih 93.568, v delo posredovanih 3513.

April prijavljenih 89.647, v delo posredovanih 4860.

V aprilu je bilo izplačanih rednih, izrednih, petnih in podpor v naturi 2 milijona 778.476 dinarjev, ki so jih prejele 15.550 oseb. Na posameznika je prišlo povprečno okrog 160 dinarjev. Ostalih 74.097 brezposelnih delavcev ni dobilo nikake podpore. Rezervni fondi Borz dela znašajo okrog 100 milijonov dinarjev. Zadnjič smo čitali v listih, da je iz teh sredstev dobil Jugoras 2 in pol milijona dinarjev.

DELAVSKE MASE NA LJUBLJANSKIH ULICAH

Sodeč po četrtinski vožnji v Ljubljano ter po napol zastoj karti na veselem smo tudi mi mislili, da se bo to nedeljo po ljubljanskih ulicah zemlja tresla, da bo ves promet ustavljen in da bo od gneče par sto mrtvih.

Zato smo se zelo oddahnili, ko smo videli, da se ni zgodilo nič takega in da se je bilo mogoče poleg delavskih mas, ki so se zbrale na ljubljanskih ulicah, še mirno sprehajati.